

Ryszard Grześkowiak

**EDUKACJA REGIONALNA -
turystyka rowerowa w regionie pilskim**

(materiały pomocnicze dla nauczycieli wychowania komunikacyjnego)

**Centrum Doskonalenia Nauczycieli
Publiczna Biblioteka Pedagogiczna w Pile**

Piła 2010

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	3
2. Cele i zadania edukacji regionalnej	4
3. Turystyka rowerowa	6
4. Scenariusze lekcji	7
- Budowa roweru	8
- Rower jest dobry na zdrowie	10
- Turystyka rowerowa w regionie pilskim	12
- Bezpieczni i modni : wiosna	14
5. Bibliografia	18
6. Turystyka rowerowa w regionie pilskim	31
- szlaki rowerowe w powiecie pilskim	32
- adresy internetowe klubów rowerowych	33
- imprezy rowerowe planowane przez PTTK Piła	34
- kalendarz imprez Pilskiego Bractwa Turystyki Rowerowej	35
- kalendarz imprez organizowanych przez K.M.T.R. Dynamo Krzyż	38
- trasy rowerowe proponowane przez autora projektu	39

WSTĘP

Edukacja regionalna to nauczanie o naszej małej ojczyźnie tj. o miejscu naszego zamieszkania, wychowania, ukazanie młodemu człowiekowi piękna tej ziemi, poznanie jej między innymi poprzez wycieczki rowerowe.

Turystyka rowerowa to wspaniała forma spędzenia wolnego czasu, poznania urokliwych, często nie znanych zakątków swojego regionu, a czyniona w grupie np. uczniów z nauczycielem, powoduje zacieśnienie więzów w kolektywie.

Poniższy pakiet ma za zadanie wspomóc nauczycieli wychowania komunikacyjnego. Zawarte są w nim scenariusze lekcji, których tematem jest rower. Podana jest obszerna bibliografia książek i artykułów z czasopism dostępnych w Publicznej Bibliotece Pedagogicznej w Pile. Pakiet ten kieruję do nauczycieli regionu pilskiego. Podaję informacje o trasach rowerowych, klubach rowerowych a także proponowanych imprezach.

CELE I ZADANIA EDUKACJI REGIONALNEJ

Wprowadzenie regionalizmu, koncentrującego się na pielęgnowaniu i rozwijaniu dziedzictwa kulturowego w regionie, do systemu szkolnictwa, to przede wszystkim kształtowanie etycznego stosunku do małej ojczyzny, wydobywanie w procesie edukacyjnym i wychowawczym wartości jakie tkwią w przyrodniczym, kulturowym i społecznym otoczeniu ucznia.

Podstawa programowa kształcenia ogólnego w szkole dotycząca edukacji regionalnej według Ministerstwa Edukacji Narodowej posiada następujące cele:

- poznanie najbliższego środowiska i specyfiki swojego regionu,
- rozwijanie wartości rodzinnych związanych z wartościami kulturowymi wspólnoty lokalnej,
- rozwój postaw patriotycznych związanych z tożsamością kultury regionalnej,
- rozwijanie wiedzy o kulturze własnego regionu i jej związkach z kulturą narodową,
- kontakt ze środowiskiem lokalnym w celu wytworzenia bliskich więzi i zrozumienia różnorodnych przynależności człowieka,
- ugruntowanie poczucia tożsamości narodowej przez rozwój tożsamości regionalnej,
- rozwijanie wiedzy o historii regionu w powiązaniu z tradycjami własnej rodziny,
- poznawanie własnego regionu, w tym dziedzictwa kulturowego, jako część Polski i Europy,
- pogłębianie więzi ze swoim środowiskiem, regionem, krajem,
- kształtowanie tożsamości regionalnej w kontekście wartości narodowych i europejskich,
- przygotowanie do dojrzałego życia w strukturach regionalnych, narodowych, państwowych i europejskich,
- rozwijanie szacunku wobec innych wspólnot regionalnych, etnicznych i narodowych.

Do głównych celów edukacji regionalnej należy, według założeń programowych MEN¹, „kształtowanie poczucia własnej tożsamości nie jako postawy separacji, ale jako fundamentu tworzenia postaw otwartych, liberalnych, nastawionych na pluralizm różnych ludzkich kultur i ich zrozumienie”.

W regionalizmie ważne jest wprowadzenie ucznia w świat wartości środowiska i pomoc w identyfikowaniu się z tymi wartościami. Cele takie jak przekaz wiedzy, wydobycie wartości i kształtowanie tożsamości, powinny być ukazywane wychowankom w formie propozycji i całego systemu wartości, które powinni zaakceptować i z którymi powinni się identyfikować. W procesie kształtowania tożsamości regionalnej podstawową rolę powinna spełniać rodzina, w której dziecko od najmłodszych lat poznaje tradycje regionalne. Do zadań rodziców należy troska o wychowanie dzieci, o poszanowanie dóbr kulturowych. Powinni uczyć dzieci, jak należy obcować z dobrami kultury regionalnej, ukazując im zarówno związek kultury regionalnej z człowiekiem, jak i głęboki sens pozytywnego działania na rzecz wspólnoty regionalnej. Rozpoczętą edukację regionalną w rodzinie powinna kontynuować szkoła, opierając się na założeniach programowych dotyczących regionalizmu. Dzieci i młodzież uczęszczając na zajęcia z edukacji regionalnej mają okazję zaznajomić się z położeniem geograficznym swej miejscowości jej pięknem przyrody, tradycjami, historią, zabytkami kultury, ale oprócz rzeczy widocznych poznać również zwyczaje i obrzędy pielęgnowane przez pokolenia w miejscu ich zamieszkania.

---

¹ Rozporządzenie MEN z 15 lutego 1999r. w sprawie Edukacji Regionalnej (Dz. U. nr 14 z 1999 r. poz. 129).

TURYSTYKA ROWEROWA

Jazda na rowerze jest jedną z najbardziej popularnych form rekreacji w Polsce.² Osoby w każdym wieku używają go w różnych celach. Jedni dla poprawy ogólnej kondycji, inni dla specjalistycznego treningu sportowego, a jeszcze inni do poruszania się po mieście czy do turystycznych wypadów na łono natury. Wszystkich rowerzystów łączy jedno: ich regularne jazdy bardzo korzystnie wpływają na działanie organizmu. Przyspieszone krążenie krwi w żyłach powoduje zwiększenie liczby uderzeń serca na minutę. Zwiększa się przy tym wydolność najważniejszego mięśnia organizmu oraz minimalizuje ryzyko chorób układu krążenia.

Zyskuje również nasza skóra. Podczas jazdy zwiększa się siła przepływu krwi przez naczynia skórne, co powoduje jej zdrowy i rześki wygląd. Jeśli chodzi o mięśnie wykorzystywane podczas wycieczki, to pracują niemal wszystkie główne partie organizmu. Do najważniejszych z nich należą mięśnie nóg, kręgosłupa, obręczy barkowej, rąk oraz pośladków.

Wszystkie te korzystne efekty osiągamy za darmo, bez konieczności zażywania leków i regularnego odwiedzania lekarza. Wystarczy 2-3 razy w tygodniu udać się na krótką wycieczkę rowerową, a od czasu do czasu na dłuższy wypad (jeżeli zależy nam wyłącznie na korzyściach zdrowotnych i nie mamy zamiaru oddać się sportowej jeździe).

Nawet osobom, które przeszły choroby układu krążenia (np. zawał), kardiolodzy zalecają czynny wypoczynek na rowerze. Przyspieszone krążenia krwi w naczyniach krwionośnych pozwalają na zwiększenie wydolności serca oraz mniejsze narażenie na nawrót chorób.

Jazda na rowerze jest bardzo dobra dla osób, które walczą z nadwagą. Nadmierne kilogramy nie będą obciążać stawów tak bardzo jak bieganie, a spalane kalorie ubywają w bardzo szybkim tempie. Podczas godzinnej, wolnej przejażdżki, przeciętnie spala się ok. 300 kcal. Gdy jedziemy szybciej, wartość ta może zostać pomnożona nawet 2- i 3-krotnie!

Udowodniono również, że wysiłek fizyczny obniża nasz poziom stresu, co skutkuje zwiększoną wydajnością w codziennych obowiązkach. Wydzielane są tzw. hormony szczęścia, czyli endorfiny, pod których wpływem wpadamy w doskonały nastrój i mamy ochotę na stawianie czoła nowym wyzwaniom.

---

² Maciej Kaszubski // Rowerem po zdrowie, Warszawa 1988; sygn. 68989

Scenariusze lekcji

BUDOWA ROWERU

Ryszard Grześkowiak, Publiczna Biblioteka Pedagogiczna w Pile

1. Cele lekcji

Po zakończeniu lekcji uczeń powinien znać ogólnie:

- historię roweru
- układy występujące w rowerze
- typy rowerów

2. Poziom nauczania

Uczniowie kl. V i VI szkoły podstawowej i gimnazjum

3. Metody

Pokaz, ćwiczenia praktyczne z rowerem, pogadanka

4. Środki dydaktyczne

Plansze roweru (format A4)

Rower

Internet

Rzutnik

5. Przebieg lekcji

Faza przygotowawcza

1. Sprawy organizacyjno-porządkowe. Nauczyciel rozpoczyna pogadankę na temat najbardziej ekologicznego środka transportu, uczniowie bez trudu zgadują, że mowa jest o rowerze.

2. Podanie tematu lekcji.

3. Nauczyciel jako wprowadzenie do tematu przedstawia 2-3 ciekawostki dotyczące historii roweru.

Podaje kilka informacji dotyczących historii powstania roweru. www.wrower.pl

4. Uczniowie mogą wypowiedzieć się na temat historii tego środka lokomocji.

Faza realizacyjna

1. Podział klasy na 4 zespoły.

2. Każdy zespół otrzymuje rysunek roweru z zaznaczonymi elementami. Zadaniem poszczególnych grup jest przyporządkowanie odpowiednim miejscom określonych części lub zespołów roweru, np. koła, kierownica, siodełko, rama, światła, łańcuch. Podsumowując tę część zajęć, uczniowie wypowiadają całym zdaniem, z jakich układów zbudowany jest rower i co każdy z nich zawiera:

- układ jezdny (kierowniczy) składa się z ramy, siodełka, kierownicy oraz kół jezdnych.

- układ napędowy składa się z mechanizmu korbowego z pedałami, koła łańcuchowego.

- układ oświetleniowy składa się z dwóch lamp i prądnicy, zwanej dynamem (ostatnio dynamo nie ma jednak większego zastosowania – zastąpiono je lampami na baterie).

- układ hamulcowy składa się z dwóch hamulców, przy czym minimum jeden z nich musi być sprawny. www.eti.agh.edu.pl

Następnie nauczyciel pyta jakie typy rowerów uczniowie znają, a jakie posiadają? Omawia te typy zwracając uwagę do jakich celów służą. www.sfd.pl

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel prezentuje rower i omawia jego budowę, zwracając uwagę na poszczególne układy.

2. Uczniowie włączają się w trakcie prezentacji, jeśli posiadają dodatkową wiedzę na temat omawianych układów.

ROWER JEST DOBRY NA ZDROWIE

Ryszard Grześkowiak, Publiczna Biblioteka Pedagogiczna w Pile

1. Główne zagadnienia lekcji

Na lekcji omawiane są związki pomiędzy użytkowaniem roweru a zdrowiem człowieka. Koncentrujemy się na korzyściach dla zdrowia fizycznego z jazdy na rowerze oraz na korzyściach dla środowiska naturalnego, którego jakość ma wpływ na nasze zdrowie.

2. Poziom nauczania

Uczniowie klas V i VI szkoły podstawowej oraz gimnazjum

3. Cele lekcji

Po zakończeniu lekcji uczeń powinien umieć:

- wymienić korzyści dla zdrowia fizycznego z jazdy na rowerze
- wymienić korzyści dla środowiska z korzystania z transportu rowerowego

4. Środki dydaktyczne

Plansze związane z cechami roweru, które powodują, że działa on dobrze na zdrowie, np. plansza obrazująca pracę mięśni podczas jazdy na rowerze.

Plansza z rowerzystą na rowerze prawidłowo dostosowanym do jego postawy.

Plansza obrazująca odległości podróży i pieszej i rowerowej w tym samym czasie (lub przy tym samym wydatku energetycznym).

Plansza obrazująca zużycie energii na tej samej trasie przez różne sposoby poruszania się.

Rysunki obrazujące zalety roweru wobec innych środków transportu, w szczególności zajęcie terenu, hałas etc..

Ciekawostki nt. transportu rowerowego i jazdy na rowerze, które ubarwiają dyskusję.

5. Metoda

Burza mózgów

6. Przebieg lekcji

Nauczyciel upewnia się, czy uczniowie wiedzą co to jest rower i do czego służy.

I. Dyskusja o współczesnych środkach transportu (10-15 minut):

1. Zadajemy uczniom pytanie, jakie znają nowoczesne (współczesne) środki transportu?

Odpowiedzi nie notujemy, słuchamy tylko, jak uczniowie wymieniają, np. samochód, samolot etc. Nasłuchujemy, czy uczniowie wśród tych odpowiedzi nie wymieniają roweru.

2. Czy rower może być dobrym współczesnym środkiem transportu? - pytamy dalej niezależnie od wyników pierwszego pytania. Zbieramy na tablicy „za” i „przeciw” postawionej w pytaniu tezie. Podczas zbierania uzasadnień podchwytyjemy niektóre wypowiedzi uczniów, aby je uściślić lub nieco sprostować posługując się przygotowanymi na lekcję ciekawostkami nt. roweru.

II. Dyskusja „Rower a zdrowie” (5-10 minut):

1. Spośród wymienionych na tablicy uzasadnień wybieramy „zdrowie” (jeśli jest, jeśli nie ma to sami pytamy uczniów gdzie je dopisać i czy dopisać w ogóle, prokurując dalszą dyskusję). Pytamy jak rower wpływa na zdrowie? Zbieramy odpowiedzi na tablicy – jeśli trzeba to negatywne w jednej kolumnie, a pozytywne w drugiej. Ubarwiamy odpowiedzi uczniów przygotowanymi na lekcję ciekawostkami. Podczas odpowiedzi pokazujemy także plansze przygotowane na lekcje i objaśniamy je, jeśli jest na to czas.

III. Dyskusja „Transport rowerowy a środowisko” (10-15 minut):

1. Przechodzimy do pytania rozszerzającego dyskusję nie tylko na zdrowie człowieka prowadzącego rower, ale także innych ludzi, którzy korzystają ze środowiska, w którym podróżuje rowerzysta. Czyli jak rowerzysta wpływa na środowisko, a przez to na zdrowie innych ludzi? Powinniśmy tak kierować dyskusją, aby otrzymywać także odpowiedzi wynikające z porównania roweru z innymi środkami transportu, np. poprzez zadawanie pytań pomocniczych takich jak: Czym różni się oddziaływanie rowerzysty od kierowcy samochodu na środowisko? Zbieramy odpowiedzi na tablicy. Niektóre aspekty dyskusji, jeśli jest czas ilustrujemy przygotowanymi na lekcję planszami.

2. Pytamy uczniów czy ogólnie rower jest korzystniejszy dla środowiska i zdrowia, niż inne środki transportu? Można także podsumować, że jako najbardziej zaawansowany (nowoczesny) jest on jednocześnie najbardziej ekologiczny, co by się zgadzało z dążeniem ludzkości do zrównoważonego rozwoju.

IV. Podsumowanie (5 minut)

Prosimy uczniów o podanie definicji roweru z zaakcentowaniem sposobu poruszania się (wysiłek mięśni ludzkich) i jego wpływu na zdrowie.

Jakie korzyści dla środowiska ma jazda na rowerze?

Literatura

1. Kaszubski Maciej „Rowerem po zdrowie”, Warszawa 1988, sygn. 68989
2. Potocki Kazimierz „Relaks na rowerze”, Warszawa 1981, sygn. 40484

TURYSTYKA ROWEROWA W REGIONIE PIŁSKIM

Ryszard Grześkowiak, Publiczna Biblioteka Pedagogiczna w Pile

Motto Wiatr we włosach, pokonanie własnych słabości, piękno i potęga natury, to tylko niektóre z doznań, jakie może dostarczyć rower. Mogą one stać się i twoim udziałem, gdy tylko ruszysz na rowerowy szlak.

Przemysław Pawłucki podróżnik rowerowy

1. Cel lekcji

- uświadomienie sensu i potrzeby aktywnego wypoczynku
- włączenie uczniów w organizację rajdu rowerowego
- wyrobienie umiejętności wyszukiwania informacji w oparciu o warsztat informacyjny biblioteki.

2. Uczeń potrafi (po lekcji)

- zrozumieć potrzebę aktywnego wypoczynku
- zaplanować trasę rajdu rowerowego
- korzystać z przewodników turystycznych
- korzystać z Internetu.

3. Poziom nauczania

Uczniowie klas V i VI szkoły podstawowej i gimnazjum.

4. Środki dydaktyczne

- mapa powiatu pilskiego (ksero)
- pisaki
- komputer z dostępem do Internetu.

5. Przebieg lekcji

Część wstępna

Nauczyciel uświadamia uczniom potrzebę aktywnego wypoczynku poprzez zdefiniowanie pojęć: wypoczynek czynny, bierny, turystyka, rajd rowerowy. Podkreśla rolę uczniów w przygotowaniu wycieczki rowerowej.

Część główna

Nauczyciel dzieli uczniów na dwie grupy:

- przewodnikową
- techniczną

Grupa „przewodnikowa” w oparciu o przewodniki i kartotekę regionalną biblioteki wyszukuje atrakcyjne miejsca w regionie, które warto by zwiedzić na rowerze, i na skserowanych mapach regionu wyznacza trasę wycieczki.

Grupa „techniczna” w oparciu o książki i Internet podaje informacje o prawidłowym wyposażeniu roweru, ubiorze i zdrowiu (apteczka) rowerzysty.

Część rekapitulująca

Nauczyciel sprawdza dokonania poszczególnych grup i podsumowuje przebieg lekcji.

Literatura:

- *Powiat pilski*; sygn. 99028
- *Ziemia pilska. Przewodnik po przyrodzie i zabytkach*; sygn.99030
- Łęcki W. *Piła i okolice*; sygn. 83716
- Cichy A. *Pilskie*; sygn. 28019
- *Słownik współczesnego języka polskiego*; sygn. 80940
- Borczyk T. Wojciechowski J. *Rower*
- Potocki K. *Relaks na rowerze*; sygn. 40484

BEZPIECZNI I MODNI : WIOSNA - inscenizacja dla klas IV-VI

Beata Wabińska, Szkoła Podstawowa Żabów

Wiosna i lato to pory roku, kiedy dzieci chętnie korzystają z roweru. Małym dzieciom ciągle należy przypominać o zasadach bezpieczeństwa obowiązujących w czasie korzystania ze sprzętu rekreacyjnego. Dlatego napisałam scenkę, w której uczniowie – aktorzy w dowcipny sposób pouczają kolegów, jak uniknąć niebezpieczeństw, na które narażone jest dziecko korzystające ze sprzętu rekreacyjnego. Dzieci oglądające scenkę mogą zobaczyć, w co powinien być wyposażony rower a także, jak powinien być ubrany rowerzysta.

Celem inscenizacji jest zapoznanie dzieci z zasadami ruchu obowiązującymi jeżdżącymi na rowerze, zachęcanie do przestrzegania tych zasad oraz ukazanie elementów ubioru zapewniających bezpieczeństwo korzystającym ze sprzętu rekreacyjnego.

Bezpieczni i modni

Występują: Prezenter I, II, III, IV, rowerzysta I i II

Prezenter I

Już nadeszła wiosna!
Pora to radosna.
A więc sprzęt sportowy
musi być gotowy.

Prezenter II Nowy sezon, nowa moda,
nic tu ująć, nic tu dodać.
Trzeba być ubranym modnie,
bezpiecznie i wygodnie.

Prezenter III

Wszystkich dzisiaj zapraszamy!
Pokaz mody zaczynamy!!!

Prezenterzy razem:

BEZPIECZNI I MODNI !

Prezenter IV

Oto model pierwszy –
rower, do jazdy gotowy.

Sprawny, czysty –
to model sportowy!

(Wjeżdża dziecko na rowerze, hamuje przed prezydentem. Rowerzysta ubrany jest w szerokie spodnie, marynarkę, eleganckie półbuty.)

Prezenter I

Czy sportowy, czy też nie,
każde dziecko dobrze wie,
co nasz rower musi mieć:

(Prezenter wymienia elementy wyposażenia roweru. Dziecko pokazuje odpowiednie miejsca na rowerze)

- Światło białe lub żółte z przodu,
- Światło czerwone z tyłu,
- Światło odblaskowe,
- Sprawny hamulec,
- Dzwonek lub inny sygnał dźwiękowy.

Prezenter IV

Rower dobrze przygotowany.

(Prezenter przygląda się z uwagą rowerzyście)

Lecz rowerzysta?! Jak on jest ubrany?

Rowerzysta I

Ja chcę wciąż wyglądać modnie!

Noszę więc szerokie spodnie, *(pokazuje swoje spodnie, eleganckie buty)*
buty piękne, zawsze modne.

Choć do jazdy – niewygodne...

Prezenter IV

Tak jeździć nie można!

Nieszczęście gotowe,

kiedy rowerzysta

miewa pusto w głowie.

Prezenter III

Jazda na rowerze
to przyjemność wielka.
Lecz pamiętaj, bohaterze,
o zasadach bezpieczeństwa.

(rowerzysta wychodzi niechętnie)

Proszę państwa! Oto rowerzysta – model z kolekcji WIOSNA 2006!

(Wchodzi rowerzysta II w stroju sportowym, w kasku i rękawiczkach. Idzie jak modelka, obraca się, prezentuje swój strój. Podchodzi do roweru)

Prezenter II *(Pokazuje na głowę rowerzysty)*

Oto i dodatek
dla każdego rowerzysty.
Wyciągnij stąd wniosek
bardzo oczywisty –
kiedy Twoją głowę
kask bezpiecznie chroni
przed groźnym nieszczęściem
Ciebie też obroni.
Zawsze kask zakładaj,
na słońce, czy słońce
i bądź wciąż rozważny!
Nie zapomnij o tym.

Prezenter I *(Pokazuje opaskę na lewej ręce rowerzysty.)*

Na swej lewej ręce,
dzielny rowerzysta,
nosi też opaskę.
Ona w mroku błyska!

Rowerzysta II

Jeździć na rowerze – to frajda radosna.
Lecz i odpowiedzialność
za bezpieczeństwo swoje *(Pokazuje na siebie)*
i innych też *(Pokazuje na widownię)*– rzecz prosta!

Prezenter III

A jak jeździć na rowerze?
Dzieci to powiedzą!

Dziecko I

Do jazdy wybieraj miejsca bezpieczne!

Dziecko II

Zakładaj kask i ochraniacze!

Dziecko I

Pamiętaj o odblaskach i właściwym ubraniu!

Dziecko II

Dbaj o sprzęt sportowy!

Dziecko I

Nie chwytaj się przejeżdżających pojazdów!

Dziecko II

Pamiętaj, że na chodnikach piesi mają pierwszeństwo!

Dzieci razem

Kto rowerem
zawsze jeździ z głową,
Ten do domu wraca bez płaczu.
Wciąż cało i zdrowo!

Bibliografia

materiały dostępne
w Publicznej Bibliotece Pedagogicznej
w Pile

**EDUKACJA REGIONALNA
WYDAWNICTWA ZWARTE
ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE W WYBORZE**

1. A to Polska właśnie : VIII Kongres Regionalnych Towarzystw Kultury referaty, wypowiedzi, głosy w dyskusji, dokumenty programowe i metodyczne : IV Ogólnopolski Zjazd nauczycieli Regionalistów / red. Chrystian Chudzik [i in.] ; Ruch Stowarzyszeń Regionalnych Rzeczypospolitej Polskiej, Dolnośląskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne we Wrocławiu, Muzeum Niepodległości w Warszawie.- Warszawa; Wrocław : Dolnośląskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne, 2007.

Sygnatura: 97167

2. Dziecko w świecie wielkiej i małej Ojczyzny / Kazimierz Denek Bronisława Dymara, Wiesława Korzeniowska.- Kraków : Oficyna Wydaw. "Impuls", 2009.

(Nauczyciele - Nauczycielom ; 20.)

Sygnatura: 99943

3. Dziedzictwo kulturowe w regionie : Świętokrzyskie - skarby Ziemi, serce Polski : program nauczania dla szkoły podstawowej (klasy IV-VI) i gimnazjum. [DKOS-401448/02][DKOS-4014-49/02] / Jolanta Kuklińska, Jerzy Osiecki.- Kielce : MAC Edukacja S.A., 2001.

Sygnatura: Br 1249, Br 1269

4. Edukacja regionalna - dziedzictwo kulturowe w zreformowanej szkole : materiały dla nauczycieli / pod red. Stefana Bednarka ; Ministerstwo Edukacji Narodowej.- Wrocław : "Silesia", 2000.

Sygnatura: 99130

5. Edukacja regionalna - dziedzictwo kulturowe w zreformowanej szkole : praca zbiorowa / pod red. Stefana Bednarka ; Ministerstwo Edukacji Narodowej.- Wrocław : "Silesia", 1999.

Sygnatura: 99129

6. Edukacja regionalna / red. Anna Weronika Brzezińska, Aleksandra Hulewska, Justyna Słomska.- Warszawa : Wydaw. Naukowe PWN, 2006.

(Krótkie Wykłady z Pedagogiki)

Sygnatura: 96399, 96400

7. Edukacja regionalna : dziedzictwo kulturowe w regionie : Małopolska w granicach administracyjnych województwa małopolskiego : program nauczania ścieżki edukacyjnej dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego

i technikum. [DKOS-4015-223/02] / Wiesław Srokosz, Maria Krystyna Szmigiel.- Toruń : Stowarzyszenie Oświatowców Polskich, 2002.

Sygnatura: Br 1096 P

8. Edukacja regionalna : dziedzictwo kulturowe w regionie : program ścieżki edukacyjnej dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum. DKOS-4015-169/02 / Grzegorz Odoj, Andrzej Peć.- Kielce : MAC Edukacja, 2002.

Sygnatura: Br 1041, Br 1160, 00756/B, 00755/B

9. Edukacja regionalna : problemy podstawowe i otwarte / Piotr Petrykowski ; Uniwersytet im. M. Kopernika.- Toruń : Wydaw. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2003.

Sygnatura: 92966, 93397, 92676 P

10. Edukacja regionalna : scenariusze zajęć dla klas IV-VI / red. Bożena Będzińska-Wosik.- Łódź : Wydaw. "Wing", 2002.

Sygnatura: Br 1024 P

11. Edukacja regionalna i międzykulturowa / Jerzy Nikitorowicz.- Warszawa : Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne. Grupa Kapitałowa WSiP, 2009.

(Pedagogika Wobec Współczesności.)

Sygnatura: 100061, 100062 P, 43267

12. Edukacja regionalna w Pile : (materiały pomocnicze dla nauczycieli) / Alicja Biela ; Publiczna Biblioteka Pedagogiczna.- Piła, 2004.

Sygnatura: Br 1188 P

13. Edukacja regionalna; dziedzictwo kulturowe w zreformowanej szkole : materiały dla nauczycieli : praca zbiorowa. T.2 / red. Stefan Bednarek.- Wrocław : Wydaw. DTSK Silesia, 2000.

Sygnatura: 86224/T.2, 86225/T.2, 86226/T.2 P

14. Lubelskie : edukacja regionalna - dziedzictwo kulturowe w regionie : program ścieżki edukacyjnej w szkole podstawowej : II etap edukacyjny; klasy IV-VI. DKW-4014 -27/01 / Maria Bartoszevska.- Kielce : MAC Edukacja, 2001.

Sygnatura: Br 1050, Br 1182, 00748/B

15. Lubelszczyzna : regionalna ścieżka edukacyjna : zeszyt dla szkoły podstawowej, Kl.4-6 / Maria Bartoszevska.- Kielce : MAC Edukacja, 2002.

Sygnatura: Br 1051, 00768/B

16. Łódź i okolice : konspekty i scenariusze lekcji edukacji regionalnej / red. Jolanta Fiszbak.- Łódź : Wydaw. Literatura, 2002.

Sygnatura: 88547

17. Ministerstwo Edukacji Narodowej o edukacji regionalnej - dziedzictwie kulturowym w regionie / oprac. Ewa Repsch, Henryk Skorowski, Joanna Angiel.- Warszawa : Ministerstwo Edukacji Narodowej : Biuro Administracyjno-Gospodarcze, 2000.

(Biblioteczka Reformy / Ministerstwo Edukacji Narodowej ; 24)

Sygnatura: Br 0630, Br 0631, Br 0632, Br 0633, Br 0634 P, 00592/B

18. Program edukacji regionalnej dla pierwszej klasy gimnazjum : złotowszczyzna - lekcje biblioteczne / Lidia Friela, Jadwiga Danuta Sawicz, Ewa Szymerowska.- Złotów : Publiczna Biblioteka Pedagogiczna (filia Złotów), 2001.

Sygnatura: Br 1474 P

19. Program nauczania : edukacja regionalna : dziedzictwo kulturowe w regionie. [DKW-4014-69/99] / Joanna Angiel, Ewa Repsch.- Warszawa : NOWA ERA, 2000.

Sygnatura: Br 1175

20. Program ścieżki edukacyjnej : edukacja ekologiczna : szkoła podstawowa, II etap kształcenia klasy IV-VI. [DKW-4014-34/00] / Joanna Angiel.- Warszawa : NOWA ERA, 2000.

Sygnatura: Br 1121 P

21. Program ścieżki edukacyjnej : edukacja ekologiczna gimnazjum. [DKW-4014-58/00] / Joanna Angiel.- Warszawa : NOWA ERA, 2000.

Sygnatura: Br 1122 P

22. Program ścieżki edukacyjnej : Edukacja regionalna : dziedzictwo kulturowe Mazowsza : szkoła podstawowa, II etap kształcenia klasy IV-VI. [DKW-4014-49/00] / Joanna Angiel.- 2000.

Sygnatura: Br 1120 P

23. Program ścieżki edukacyjnej : edukacja regionalna Mazowsza : gimnazjum. [DKW-4014-50/00] / Joanna Angiel.- Warszawa : NOWA ERA, 2000.

Sygnatura: Br 1119 P

24. Regionalizm w nauczaniu języka polskiego w szkole średniej : zbiór prac / red. Edmund Rosner.- Warszawa : Wydaw. Szkolne i Pedagogiczne, 1975.

(Z Moich Doświadczeń / Maria Baranowska, Felicja Blicharska, Barbara Kasprzak)

Sygnatura: 10185

25. Szkolna monografia naszej miejscowości w drodze do wspólnej Europy : praca zbiorowa / red. Danuta Cichy.- Płock : Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, 2003.

Sygnatura: 92531

26. W mojej małej ojczyźnie : Dolny Śląsk : edukacja regionalna - dziedzictwo kulturowe w regionie.[DKOS 4014-35/02] / Janusz Kuźnieców.- Warszawa : Wydaw. DEMART, 2003.

Sygnatura: Br 1191

27. W mojej małej ojczyźnie : Pomorze : edukacja regionalna - dziedzictwo kulturowe w regionie.[DKOS 4014-35/02] / Janusz Kuźnieców.- Warszawa : Wydaw. DEMART, 2003.

Sygnatura: Br 1190

28. W mojej małej ojczyźnie : Wielkopolska : edukacja regionalna - dziedzictwo kulturowe w regionie.[DKOS 4-14-35/02] / Janusz Kuźnieców.- Warszawa : Wydaw. DEMART, 2003.

Sygnatura: Br 1189 P

29. Wielkopolska nasza kraina. T.1. Rzecz o współczesności i przyrodzie / red. Włodzimierz Łęcki.- Poznań : Wojew. Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury : Wydaw. KURPISZ, 2004.

Sygnatura: 93001/T.1 P

30. Wielkopolska nasza kraina. T.2. Rzec o historii i pamiątkach z przeszłości Wielkopolski / red. Włodzimierz Łęcki.- Poznań : Wojew. Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury : Wydaw. KURPISZ, 2004.

Sygnatura: 93002/T.2 P

31. Wielkopolska nasza kraina. T.3. Rzec o wybitnych ludziach, kulturze ludowej i turystyce Wielkopolski / red. Włodzimierz Łęcki.- Poznań : Wojew. Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury : Wydaw. KURPISZ, 2004.

Sygnatura: 93003/T.3 P

**EDUKACJA REGIONALNA
ZBIORY AUDIOWIZUALNE
ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE W WYBORZE**

1. Formy edukacji regionalnej - aby zachować naszą tożsamość w dobie globalizmu XXI wieku : promotor dr Marianna Borawska / Zofia Laskowska.- Piła : Elbląska Uczelnia Humanistyczno-Ekonomiczna, 2003.

Sygnatura: Rm 064 pr

2. Program edukacji regionalnej dla drugiej klasy gimnazjum : Złotowszczyzna - lekcje biblioteczne / Jadwiga Danuta Sawicz.- Złotów : [Wydruk komputerowy], 2006.

Sygnatura: Rm 049 pr

3. Program edukacji regionalnej dla uczniów I klasy gimnazjum : Złotowszczyzna - lekcje biblioteczne / Lidia Frela, Jadwiga Danuta Sawicz, Ewa Szymerowska.- Słupsk : Pomorska Akademia Pedagogiczna, Podyplomowe Studium Edukacji Medialnej i Czytelniczej, 2000/2001.

Sygnatura: Rm 021 pr

4. Wyprawy z azymutem : dla szkół podstawowych ; ...o mapy i busole dbaj nie tylko w szkole ; ...tatrzańskie krajobrazy ; ...Sudety ; ...Wyżyna Lubelska ; ...Wyżyna Małopolska ; ...Niziny Środkowopolskie ; ...pojezierza polskie ; ...pobrzeże Bałtyku ; ...opowieści kosmiczno-geologiczne / scen. Piotr Stefaniak.- Warszawa : Telewizja Polska S.A., 2004.

(Powszechna Wideoteka Edukacyjna / MEN)

Sygnatura: F. 0726

5. Wyprawy z Azymutem : edukacja regionalna dziedzictwo kulturowe w regionie ; Edukacja ekologiczna i przyrodnicza / reż. ; scen. i dial. Piotr Stefaniak ; scen. i dial. Wojciech Lepianka ; wyk. Andrzej Jakubas.- Wwa : Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu, 2004.

(Powszechna Wideoteka Edukacyjna)

Sygnatura: KW 106 p

WYCHOWANIE KOMUNIKACYJNE
WYDAWNICTWA ZWARTE
ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE W WYBORZE

1. Bezpieczna droga : ruch drogowy : 6-7 lat.- Bielsko-Biała : Wydaw. "Kleks", 1993. (Gotów do Szkoły)

Sygnatura 78609 P

2. Bezpieczna droga : ruch drogowy : 7-8 lat.- Bielsko-Biała : Wydaw. "Kleks", 1993. (Gotów do Szkoły)

Sygnatura 78610 P

3. Bezpieczna droga do szkoły : podręcznik dla dzieci... / Helena Gutowska, Bogdan Rybniak.- Cz.1.- Warszawa : Grupa Image, 1995.

Sygnatura 78159 P

4. Bezpieczna droga do szkoły : zeszyt metodyczny dla nauczycieli i rodziców do części 1, 2, 3 / Helena Gutowska, Bogdan Rybniak.- Warszawa : Grupa Image, 1995.

Sygnatura 78160 P

5. Jestem konstruktorem : zeszyt ćwiczeń do techniki i wychowania komunikacyjnego dla gimnazjum / Aniela Nowak.- Warszawa : Wydaw. Szkolne PWN, 2001.

Sygnatura 86364, 86365

6. Nie jestem sam na drodze : zeszyt ćwiczeń do edukacji komunikacyjnej : klasa "O" / R. Jnaus, E. Nieurzyła.- Goleiszów : Wydaw. "Innowacje", 1995.

Sygnatura 78605 P

7. Nie jestem sam na drodze : zeszyt ćwiczeń do edukacji komunikacyjnej : klasa 1-2 / R. Jnaus, E. Nieurzyła.- Goleiszów : Wydaw. "Innowacje", 1995.

Sygnatura 78606 P

8. Nie jestem sam na drodze : zeszyt ćwiczeń do edukacji komunikacyjnej : klasa 3 / Z. Sikora, A. Wałach.- Goleiszów : Wydaw. "Innowacje", 1995.

Sygnatura 78607 P

9. Nie jestem sam na drodze : zeszyt ćwiczeń do edukacji komunikacyjnej : klasa 4 / Z. Sikora, A. Wałach.- Goleszów : Wydaw. "Innowacje", 1995.

Sygnatura 78608 P

10. Pieszko i na dwóch kółkach : zeszyt ćwiczeń do wychowania komunikacyjnego na przedmiocie "Technika" w szk. podstaw. dla uczniów klas 7 i 8 / Zdzisław K. Dembek.- Toruń : Wydaw. TEMAT, 1995.

Sygnatura 79078, 79079, 79080

11. Stop! Dziecko na drodze = Un enfant sur la route / Ogólnopolski Społeczny Komitet Akcji : "Stop! Dziecko na drodze".- Wwa : Wydaw. Komunik. i Łącz., 1979.

Sygnatura 28861, 28862

12. Technika : wychowanie komunikacyjne : zeszyt ćwiczeń dla klasy czwartej szkoły podstawowej / Waldemar Czyżewski.- Warszawa : NOWA ERA, 1995.

Sygnatura 78601 P

13. Technika : wychowanie komunikacyjne : zeszyt ćwiczeń dla klasy piątej szkoły podstawowej / Waldemar Czyżewski.- Warszawa : NOWA ERA, 1995.

Sygnatura 78602 P

14. Technika : wychowanie komunikacyjne : zeszyt ćwiczeń dla klasy siódmej szkoły podstawowej / Waldemar Czyżewski.- Warszawa : NOWA ERA, 1995.

Sygnatura 78604 P

15. Technika : wychowanie komunikacyjne : zeszyt ćwiczeń dla klasy szóstej szkoły podstawowej / Waldemar Czyżewski.- Warszawa : NOWA ERA, 1995.

Sygnatura 78603 P

16. Wychowanie komunikacyjne w szkole podstawowej : scenariusze zajęć programowych w klasach 4-8 / Robert Rusoń.- Ostrołęka : Wydaw. Stefan Podedworny, 1995.

Sygnatura 79064, 79065, 79066 P

ROWER – KARTA ROWEROWA – ZASADY BEZPIECZNEJ JAZDY
ARTYKUŁY Z CZASOPISM
ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE W WYBORZE

1. Arkusz zaliczeń... prościej / Zbigniew Saramak // Wychowanie Komunikacyjne. - 2003, nr 4, s. 11
Propozycja arkusza zaliczeń ucznia ubiegającego się o kartę rowerową
2. Bezpieczny rowerzysta. // Wychowanie Komunikacyjne. - 2002, nr 11, s. 8 - 9.
3. Bezpieczny rowerzysta - bezpieczny rower / Anna Malicka // Edukacja dla Bezpieczeństwa. - 2004, nr 5, s. 31-34
Przepisy ruchu drogowego dotyczące rowerzystów, które powinny być przekazane uczniom na lekcjach wychowania komunikacyjnego
4. Bezpieczne uczestnictwo w ruchu drogowym. [Cz. 1-2] / Henryk Śnieżek. – (I Ty możesz żyć bezpiecznie) // Edukacja dla Bezpieczeństwa. - 2005, nr 2, s. 60-62 ; nr 3, s. 63-66
Przepisy ruchu drogowego dotyczące kierującego rowerem, zachowanie się pieszych
5. Budowa i obsługa roweru. Konspekt lekcji dla kl.IV / Małgorzata Lykstet, Piotr Lykstet. // Wychowanie Techniczne w Szkole. - 1999, nr 4, s. 40 - 44.
6. Co rowerzysta powinien wiedzieć o przerzutkach / Włodzimierz Rossielewicz // Wychowanie Techniczne w Szkole. - 2001, nr 5, s. 59-61
7. Czynności nauczyciela w przygotowaniu uczniów do uzyskania karty rowerowej . - (Karta rowerowa w szkole) // Wychowanie Komunikacyjne. - 2003, [numer specjalny], s. 38
8. Dobry czy zły pomysł? / Barbara Bogacka-Osińska // Wychowanie Komunikacyjne. - 2004, nr 4, s. 4-6
Karta rowerowa w szkole, ankieta dla rodziców i uczniów
9. Gry i zabawy rowerowe / Lucyna Grzywa. // Wychowanie Komunikacyjne. - 2003, nr 10, s. 8 - 9.
10. Jak bezpiecznie jeździć (także rowerem) / Włodzimierz Rossielewicz // Wychowanie Techniczne w Szkole. - 2000, nr 5, s. 20-25

11. Jak uczyć wiedzy do zdobywania karty rowerowej w skromnych warunkach szkolnych / Krystyna Szewczyk-Lang // Wychowanie Komunikacyjne. - 2001, nr 3, s. 8-9
12. Karta rowerowa i motorowerowa : program autorski / Ewa Olszowska // Wychowanie Komunikacyjne. - 2003, nr 5, s. 8-9
Celem programu jest przygotowanie uczniów do bezpiecznego uczestnictwa w ruchu drogowym
13. Karta rowerowa i zadania dla rodziców / Teresa Turkowska // Wychowanie Komunikacyjne. - 2001, nr 4, s. 4-5,14
14. Karta rowerowa klasa V / oprac. Anna Żak // Wychowanie Komunikacyjne. - 2001, nr 10, s. 6-7
15. Kaski rowerowe : w trosce o bezpieczeństwo dzieci i młodzieży / Joanna Mazur // Edukacja dla Bezpieczeństwa. - 2004, nr 3, s. 37-40
16. Lekcja u mistrza kolarstwa : propozycja zajęć z wychowania komunikacyjnego dla klas IV-VI / Maria Brych // Wychowanie Komunikacyjne. - 2006, nr 3/4, s. 20
17. Manewry wykonywane przez kierującego rowerem / Lucyna Grzywa // Wychowanie Komunikacyjne. - 2006, nr 11/12, s. 9-10
Scenariusz lekcji wychowania komunikacyjnego w kl. IV-VI
18. Miejsca bliskie i niezwykłe. Przewodnik rowerowy do rezerwatu przyrody / Liliana i Dariusz Kostecy. // Aura. - 2003, nr 2, s./8/ wkładka.
19. Miejsca bliskie i niezwykłe. Przewodnik rowerowy do rezerwatu przyrody. (dok.) / Lilianna i Dariusz Kostecy. // Aura. - 2003, nr 3, s. /1 - 3/ wkładka.
20. Moja lekcja wf - na rowerze / Ryszard Lech Dąbrowski. // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne. - 1993, nr 4, s. 119 - 128.
21. Obszary chronione kraju. Opracowanie trasy wycieczki rowerowej / Krystyna Biskup. // Biologia w Szkole. - 2003, nr 2, s. 82 - 85.
22. Procedura uzyskania karty rowerowej / Witold Bober // Wychowanie Komunikacyjne. - 2001, [numer specjalny], s. 5-10

23. Procedura uzyskania karty rowerowej / Witold Bober. // Wychowanie Komunikacyjne. - 2003, wydanie specjalne, s. 5 - 9.
24. Program profilaktyczny "Pieszy, rowerzysta, kierowca czyli My użytkownicy dróg" / Barbara Federowicz. // Lider. - 2004, nr 5, s. 14 - 16.
25. Przed rowerową wycieczką / Sylwia Malk. // Wychowanie Komunikacyjne. - 2003, nr 11, s. 8 - 9.
26. Przepisy ruchu drogowego dla rowerzysty / Maciej Wroński // Wychowanie Komunikacyjne. - 2001, [numer specjalny] s. 29-40
27. Przepisy ruchu drogowego dla rowerzysty / Maciej Wroński. // Wychowanie Komunikacyjne. - 2003, wydanie specjalne, s. 28 - 37.
28. Przygotowanie uczniów do uzyskania karty rowerowej / Bogumiła Bogacka-Osińska, Ewa Królicka, Danuta Łazuchiewicz // Wychowanie Komunikacyjne. - 2001, [numer specjalny], s. 11-28
Przykładowe sprawdziany wiadomości
29. Przygotowanie uczniów do uzyskania karty rowerowej / Bogumiła Bogacka-Osińska, Ewa Królicka, Danuta Łazuchiewicz. // Wychowanie Komunikacyjne. - 2003, wydanie specjalne, s. 10 - 27.
30. Przyrząd do pomiaru szybkości reakcji / Wojciech Szukalski // Wychowanie Techniczne w Szkole. - 2001, nr 2, s. 15-16
Pomoc dla dzieci starających się o zdobycie karty rowerowej
31. Rower // Wychowanie Komunikacyjne. - 2000, [wydanie specjalne], s.7-80
Zawiera materiały pomocnicze dla nauczyciela dotyczące konserwacji, techniki, bezpieczeństwa jazdy na rowerze
32. Scenariusze zajęć w edukacji zdrowotnej: Zabawy w lesie - wycieczka rowerowa do parku leśnego / Anna Kanterewicz-Karapyta i in.. // Edukacja Zdrowotna i Promocja Zdrowia w Szkole. - 2004, z. 8, s. 84 - 86.
33. Scenka z wychowania komunikacyjnego pt. : "Czy ubiegać się o kartę rowerową?" / Kazimiera Łakoma. // Wychowanie Techniczne w Szkole. - 2002, nr 1, s. 25 - 26.

34. Sprawdzanie wiadomości i umiejętności : zdobywanie karty rowerowej w szkole / Marlena Oko-Kowalczyk // Wychowanie Komunikacyjne. - 2006, nr 1, s. 8-10

Wychowanie komunikacyjne w szkole podstawowej

35. Test dla uczniów klasy IV zdobywających kartę rowerową (test jednokrotnego wyboru) / Mirosława Trafas // Wychowanie Techniczne w Szkole. - 2003, nr 2, s. 53-54

36. W drodze po kartę rowerową i gdy ją mam - turniej / Dariusz Kapuściński // Wychowanie Techniczne w Szkole. - 2006, nr 4/5, s. 76-77

Podsumowanie wiadomości i umiejętności umożliwiających uzyskanie karty rowerowej przez uczniów klas IV-VI

37. Wykorzystanie mapy topograficznej. Jednodniowa wycieczka rowerowa : scenariusz lekcji w terenie / Jolanta Krzemińska. // Geografia w Szkole. - 2006, nr 2, s. 43 - 45.

38. Wymagania edukacyjne z wychowania komunikacyjnego przy sprawdzeniu kwalifikacji na kartę rowerową / oprac. Jadwiga Jeleń // Wychowanie Komunikacyjne. - 2001, nr 12, s. 6

39. Z rowerem za pan brat / Grażyna Krauss i in.. // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne. - 2001, nr 6/7, s. /8 - 12/ wkładka.

40. Zabawy i gry z rowerem dla dzieci i młodzieży / Jerzy Barankiewicz. // Lider. - 1996, nr 12, s. 12 - 17.

41. Znaki drogowe z zakresu karty rowerowej / Lucyna Grzywa // Wychowanie Komunikacyjne. - 2006, nr 11/12, s. 11-12

Scenariusz lekcji wychowania komunikacyjnego w kl. IV-VI wraz z kartami pracy

Turystyka rowerowa w regionie pilskim

SZLAKI ROWEROWE

Pierwszym szlakiem rowerowym przebiegającym przez powiat piłski była międzynarodowa trasa Euro Router R-1. Jej powstanie w roku 1997 spowodowało wzrost zainteresowania turystyką rowerową, a w konsekwencji wytyczenie kilku bardzo ciekawych szlaków. Oto kilka z nich.

Międzynarodowa Trasa Rowerowa R-1

Stobno – Piła – Białośliwie – Osiek nad Notecią – Dziunin > 79,4 km

Euro Router R-1 rozpoczyna się w Boulougne nad kanałem La Manche i prowadzi przez Francję, Holandię, Niemcy, Polskę, Rosję (Kalininingrad), Litwę, Łotwę, Estonię do Sankt Petersburga (Rosja). Na terenie Polski R-1 ma długość 675 km. Przez Polskę prowadzi od granicy polsko-niemieckiej w Kostrzynie nad Odrą, poprzez Międzyrzecz, Międzychód, Krzyż, Trzciankę, Piłę, Koronowo, Chełmno, Grudziądz, Elbląg, Frombork do przejścia granicznego z Rosją w Gronowie.

Transwielkopolska Trasa Rowerowa TTR

Stobno – Piła – jezioro Płotki – granica powiatu > 25,3 km

Trasę tą otwarto w 2002 r. z inicjatywy Urzędu Marszałkowskiego. Rozpoczyna się w Poznaniu i przebiega przez Szamotuły, Czarnków, Piłę i dociera do Okonka. Tym samym łączy północne części województwa wielkopolskiego z jego stolicą. Całość trasy liczy 200 km.

Szlak żółty (Dookoła Piły)

Piła ul. Wawelska – rezerwat Kuźnik – Gładyszewo – Dolaszewo - Kotuń – Motylewo – Leszków – Piła > 38,3 km

Szlak zielony

Piła – Gładyszewo - Skrzatusz > 11,8 km

Szlak czerwony

Piła – Zelgniewo – Podróżna – Górka Klasztorna > 42,1 km

STRONY INTERNETOWE KLUBÓW ROWEROWYCH

http://pila.pttk.pl/imprezy_rowerowe.html	Piła
http://www.bractwo-rowerowe.pila.pl/	Piła
http://www.mck.czarnkow.pl/index.php?strona=12	Czarnków
http://www.dynamo.org.pl/doku.php	Krzyż
http://www.dwakolka.pl/	Trzcianka

**IMPREZY ROWEROWE PLANOWANE
PRZEZ ODDZIAŁ PTTK W PIŁA
NA 2010 ROK**

- 1 stycznia – Noworoczny Toast na Płotkach
- 13 lutego – Zimowa SOBOTA NA DWÓCH KÓŁKACH
- 20 marca – trasa rowerowa Rajdu WIOSENNE PRZEBUDZENIE
- 10 kwietnia - TURYSKI SADZĄ LAS (Nadleśnictwo Zdrojowa Góra)
- 17 - 18 kwietnia – VII Rajd Kolarski PILSKA SETKA (Krajenka)
- 2 – 3 maja – VII Rowerowa Majówka TAM GDZIE WODA ZAMIENIA SIĘ W PRĄD (Jastrowie)
- 28 - 29 maja – trasa rowerowa XXXX RAJDU STASZICOWSKIEGO
- 26 czerwca – 1. wakacyjna SOBOTA NA DWÓCH KÓŁKACH
- 3 lipca – 2. wakacyjna SOBOTA...
- 10 lipca – 3. wakacyjna SOBOTA...
- 17 lipca – 4. wakacyjna SOBOTA...
- 24 lipca – 5. wakacyjna SOBOTA...
- 31 lipca – 6. wakacyjna SOBOTA...
- 7 sierpnia – 7. wakacyjna SOBOTA...
- 14 sierpnia – 8. wakacyjna SOBOTA...
- 21-22 sierpnia – 9. wakacyjna „magiczna” SOBOTA...
- 28 sierpnia – 10 wakacyjna SOBOTA...
- 10 – 12 września - Zlot Rowerów Poziomych (Piła – przedsięwzięcie razem z Bractwem Turystyki Rowerowej)
- 17 - 19 września – IX Rajd Rowerowy ZAKOŃCZENIE LATA (Miłkowo)
- 22 września – DZIEŃ BEZ SAMOCHODU
- 25 września – trasa rowerowa rajdu SZLAKIEM ZAMKÓW I PAŁACÓW
- 9 października – Jesienna SOBOTA...
- 20 października – TAKA DATA NIE POWTÓRZY SIĘ NIGDY
- 11 listopada – trasa rowerowa XIII PIKNIKU MARCIŃSKIEGO
- 4 grudnia – Mikołajkowa SOBOTA...

NIEKTÓRE IMPREZY INNYCH ORGANIZATORÓW

- maj - Rajd SAME GÓRY NIE WYSTARCZĄ (Czarnków)
- 10 – 13 czerwca - XI Rajd Szlakiem Umocnień Wału Pomorskiego (Piła – Próchnówko – Piecnik - Piła)
- czerwiec/lipiec - Maraton Bractwa Turystyki Rowerowej (Piła)
- 4 września - VIII Rajd Leśny (Lipka)
- 26 września - Zlot Ceramików (Chodzież)

Pilskie Bractwo Turystyki Rowerowej.

KALENDARZ IMPREZ W 2010 R.

organizowanych przez:
Bractwo i inne zaprzyjaźnione kluby

STYCZEŃ

- 1. 01 - Noworoczny Toast - PTTK Piła.
- 1. 01 - Rajd Noworoczny - Czarnków.
- 17.01 - Niedziela na Dwóch Nóżkach - Zima - Bractwo

LUTY

- 13.02 - Zimowa Sobota na Dwóch Kółkach Piła i okolice - PTTK Piła

MARZEC

- 8. 03 - Dzień Kobiet z Bractwem - Bractwo
- 20.03 - VII Ogólnopolski Wielodyscyplinowy Rajd "Wiosenne Przebudzenie"
Piła - PTTK Piła PSM L-W

KWIECIEŃ

- 5. 04 - Lany Poniedziałek z Bractwem - Bractwo
- ? - Niedziela na Dwóch Nóżkach - WIOSNA - Bractwo
- 10. 04 - ROWERZYŚCI SADZĄ LAS (Nadl. Zdrojowa Góra)
- 17-18.04 - VII Rajd Rowerowy "Pilska Setka" - PTTK Piła (Krajenka)
- 30.04. - 03.05. - Majówka Kaszubska - Powiat łęborski

MAJ

2-3. 05 - VII Rowerowa Majówka TAM GDZIE WODA ZAMIENIA SIĘ W PRĄD (Jastrowie) - PTTK Piła

14-16. 05 - "Skrzyżowanie z Rowerem w tle" - - Dynamo Krzyż

? - XI Rajd Turystyczny "Same góry nie wystarczą" - RST Czarnków

28-29. 05 - trasa rowerowa XXXX RAJDU STASZICOWSKIEGO

CZERWIEC

10 - 13.06 - XI Rajd Szlakiem Umocnień Wału Pomorskiego (Piła - Próchnówko - Piecnik - Piła)

? - Rajd "Rozdróżka"

? - VII Rowerowy Rajd Nocny - Ujście - Bractwo

26. 06 - I Sobota na Dwóch Kólkach Piła i okolice - PTTK Piła

LIPIEC

3. 07 - II Sobota na Dwóch Kólkach Piła i okolice - PTTK Piła

- V Turystyczny Maraton Rowerowy 200 km - Bractwo

10. 07 - III Sobota na Dwóch Kólkach Piła i okolice - PTTK Piła

17. 07 - IV Sobota na Dwóch Kólkach Piła i okolice - PTTK Piła

? - II Rajd Rowerowy Człopa 2009 - Człopa i okolice - Urząd Gminy Człopa/
[Pensjonat Pod Lwem](#)

24. 07 - V Sobota na Dwóch Kólkach Piła i okolice - PTTK Piła

31. 07 - VI Sobota na Dwóch Kólkach Piła i okolice - PTTK Piła

SIERPIEŃ

? - Niedziela na Dwóch Nóżkach - LATO - Bractwo (Borne Sulinowo)
organizator tel. 607 612 622

7. 08 - VII Sobota na Dwóch Kólkach Piła i okolice - PTTK Piła

14. 08- VIII Sobota na Dwóch Kólkach Piła i okolice - PTTK Piła

21-22. 08 - IX wakacyjna "magiczna" SOBOTA...

28. 08 - X Sobota na Dwóch Kólkach Piła i okolice - PTTK Piła

WRZESIEŃ

- 4. 09 - VIII Rajd Leśny (Lipka)
- 10-12. 09 - Złot Rowerów Poziomych (Piła)
- 17 - 19. 09 IX Rajd Rowerowy ZAKOŃCZENIE LATA - PTTK Piła - Miłkowo
- 22. 09 - "Dzień bez Samochodu" Trzcianka i okolice - dwakolka.pl
- 22. 09 - "Dzień bez Samochodu" Piła i okolice - PTTK Piła
- 22. 09 - "Dzień bez Samochodu" Czarnków i okolice RST Czarnków
- 25. 09 - XIV Wojewódzki Rajd "Szlakiem Zamków i Pałaców"
- 26. 09 - Złot Ceramików - Chodzież

PAŹDZIERNIK

- 9. 10 - Jesienna "Sobota na Dwóch Kółkach" - PTTK Piła
- ? - Rajd "Szyszunia" Trzcianka - Koło PTTK Trzcianka
- 20. 10 - "Taka data nie powtórzy się już nigdy" Piła i okolice - PTTK Piła
- ? - Niedziela na Dwóch Nóżkach - JESIEN - Bractwo

LISTOPAD

- 11. 11 - VII Rajd Rowerowy PO MARCINOWEGO ROGALA - RST Czarnków.
- 11. 11 - XIII Piknik Marciński Piła-Kalina - PTTK Piła.
- 27 .11 - Rajd Andrzejkowy

GRUDZIEŃ

- 4. 12 - Mikołajkowa Sobota na Dwóch Kółkach - PTTK Piła.
- 6 .12 - Mikołajkowa Sobota na Dwóch Kółkach - MCK Czarnków.

KALENDARZ IMPREZ ORGANIZOWANYCH PRZEZ K.M.T.R. DYNAMO KRZYŻ W 2010 R.

LUTY

- 13. 02. 2010 - kulig - zbiórka o 15.00 na Żabiej Polanie. W drodze powrotnej zaplanowane jest ognisko.

MARZEC

- 20. 03. 2010 - X Rajd „Na powitanie wiosny” (prowadzący: Piotr Szkoda)

KWIECIEŃ

- 10. 04. 2010 - X Rajd Po Obu Stronach Rzeki Drawy (prowadzący: Daniel Wilk)
- 24-25. 04. 2010 - spływ kajakowy Cieszynką i Drawą + rajd jubileuszowy z okazji 11. urodzin KMTR „Dynamo” (prowadzący: Krzysztof Lala)

MAJ

- 14-16. 05. 2010 - XI Skrzyżowanie z Rowerem w Tle - Gościm w gminie Drezdenko (prowadzący: Władysław Pachowicz, Marcin Brudło, Izabela Olszewska, Czesław Lewkowicz, Sławomir Skowronek)

CZERWIEC

- 15. 06. 2010 - finał IX edycji Rodzinnych Rajdów Rowerowych (prowadzący: Marcin Brudło i Rafał Baszko)

WRZESIEŃ

- 18 – 19. 09. 2010 - VI Złot Miłośników Puszczy Drawskiej (prowadzący: Krzysztof Lala)

PAŹDZIERNIK

- 10. 2010 - XI Rajd „Rowerem po złoty jesienny liść” (prowadzący: Tadeusz Modzelewski i Jerzy Olszewski)

GRUDZIEŃ

- 18. 12. 2010 - Klubowa Wigilia.

TRASY ROWEROWE WOKÓŁ PIŁY PROPONOWANE PRZEZ AUTORA PROJEKTU

1. Piła – Kotuń – Ługi Ujskie – Stobno – Kłoda – Dolaszewo – Piła > 30 km
Wycieczkę rozpoczynamy na Osiedlu Górnym. Jedziemy szosą w stronę Kotunia. Przed Kotuniem skręcamy w lewo i docieramy do szosy Piła – Trzcianka. Przekraczamy szosę i dalej jedziemy drogą szutrową przez las (ścieżka edukacyjna przygotowana przez Nadleśnictwo Zdrojowa Góra). Docieramy tą drogą do szosy Stobno – Ługi Ujskie. Skręcamy w prawo, dojeżdżamy do Stobna i dalej jedziemy do stacji kolejowej. Po drodze zatrzymujemy się na odpoczynek przy Gospodarstwie Rybackim. Po odpoczynku wracamy do Piły przez Kłodę i Dolaszewo.

2. Piła – jezioro Płotki – Zelgniewo – Śmiłowo – Kaczory – Piła > 35 km
Wyruszamy ścieżką rowerową w kierunku jeziora Płotki. Dalej jedziemy lokalną szosą do Zelgniewa a stamtąd także szosą do Śmiłowa. Tam możemy zrobić odpoczynek w jednym z barów. Po odpoczynku jedziemy dalej. Przekraczamy ruchliwą szosę Piła – Bydgoszcz i jedziemy lokalną szosą do Kaczor a stamtąd szosą wzdłuż torów kolejowych docieramy do Piły.

3. Piła – Dobrzyca – Krępsko – Płytnica stacja kolejowa – Tarnowo – Stara Łubianka – Zawada – Gładyszewo – Piła > 50 km
Wyruszamy z Osiedla Jadwiżyn i jedziemy wzdłuż rzeki Gwdy drogą leśną do Dobrzycy. Tam przekraczamy ruchliwą trasę Piła Koszalin i teraz z lewej strony Gwdy jedziemy przez las do Krępska. Następnie lokalną szosą jedziemy do stacji kolejowej Płytnica. Dalej jedziemy przedwojenną nieczynną linią kolejową Wałcz – Jastrowie. Docieramy do Tarnowa, gdzie w Gospodarstwie Rybackim możemy zrobić odpoczynek. Lokalnymi szosami wracamy do Piły.

4. Piła – Kalina – Byszki – Ujście – Ługi Ujskie – Stobno – Kotuń – Piła > 35 km
Trasa wiedzie lokalnymi drogami asfaltowymi wzdłuż Gwdy do jej połączenia z Notecią. W Ujściu robimy przerwę na zwiedzanie Kalwarii Ujskiej. Do Piły wracamy lokalnymi szosami o małym natężeniu ruchu.